

SELÂNİK'İN VENEDİK İDARESİNE GEÇMESİ VE OSMANLI - VENEDİK SAVAŞI (1423 - 1430)

Dr. MELEK DELİLBAŞI

Bizans İmparatorluğunun ikinci önemli şehri olan Selânik, XIV. yüzyılın sonunda Osmanlılar tarafından zaptedilmişse de, 1403 yılında İmparator Manuel'in desteğini sağlamak isteyen Süleyman Çelebi tarafından Bizanslılara geri verilmiştir.

1403-1408 yılları arasında VII. Johannes Paleologus, 1408-1415 arasında da Demetrius Leontaris Selânik idarecisi olmuşlardır.

II. Murad zamanında Şehrin tekrardan kuşatılması ve bu zamanda sadece İstanbul, Terkos, Silivri, Misivri, Halkidikya, Selânik ve çevresi, ile Mora Despotluğundan ibaret kalan Bizans'ın çökmekte olması nedeniyle, çaresiz kalan İmparator Manuel'in oğlu Selânik Despotu Andronikos'un, Şehri, Venediklilere teslim ettiği görülür¹. Ayrıca Andronikos'un, Venedik'e böyle bir teklifte bulunmasından önce, şehrin gelirlerinin üçte birinin kendisine verilmesi şartı ile Türklere de bu şekilde bir öneride bulunduğu ve kabul olunmadığı konusunda Iorga'da bir kayıt bulunmaktadır².

¹ Pseudo Phrantzes'de (Grecu s. 260) Andronikos'un Selânik'i 50.000 floriye sattığı yazılıysa da, Selânik'te Venedik hâkimiyeti ile ilgili Senato kararlarını yayınlamış olan Mertzius (Mnimia tis Makedonikis Historias, Thessaloniki, 1947, Bölüm: 111, s. 30-34) Venedik Senatosu kararlarında böyle bir satıştan bahsolunmadığını ileri sürerek, Andronikos'un Selânik'i Venediklilere satmış olduğu görüşünü red eder. Ostrogorsky de (History of Byzantine State, s. 497) Mertzius'un fikrini kabul eder. Aslında 27 Temmuz 1423 tarihli Senato kararıyla (Mertzius, Mnimia, s. 37-38) Venedik temsilcileri N. Giorgi ve S. Venier'e verilen talimatda: "Eğer Despot Şehri teslim etmekten memnunsu ve kendi geçimliği için birşeyler isterse size adı geçen Despota mümkün olan herşeyi sözvermek için tam serbesti veriyorum. Özellikle Selânik'in zorunlu harcamalarından sonra, artacak olan gelirlerinden kendisine duruma göre, yılda 20-40 bin akça verilecek..." denilmektedir. Adı geçen paranın Despota ödendiğine dair bir karar yayınlanmış olmamasına rağmen böyle bir öneride bulunduğu açıktır. Bununla beraber bu konu hâlâ münakaşalıdır. Ayrıca bak. J. Tsaras, Diigisis, Peri tis telefteas Aloseos tis Thessalonikis, Thessaloniki 1958, s. 97-102 de bu konu üzerinde ayrıntılı olarak durur ve Selânik'in satılmış olduğu görüşünü savunur.

² N. Iorga, Notes et extraits, Pour servir à l'histoire des croisades av XV è siècle, Paris 1899-1900, t. I.

7 Temmuz 1423 tarihli Senato kararından öğrendiğimize göre, Andronikos, Venedik'in Eğriboz'daki idaresine bir elçi göndererek, kendisi ve bütün halkı adına; 1 — Memleketin kendi gelenek ve töresine göre idare edilmesi, 2 — Yunan Başpiskoposu ve rahiplerinin görevlerine devam etmeleri, 3 — Şehir halkının istedikleri gibi, şehirden gitmek veya kalmakta serbest olmaları şartı ile, Selânik'i Venedik'e teslim etmeyi teklif eder³. Yine aynı karardan, Venedik'in Selânik'i teslim almak için hazırlıklara giriştiğini, şehrin "dinsizler" veya herhangi bir komşu ülkenin eline geçmemesi için, dinî duygularla hareket ettiklerini de gerekçe olarak gösterdikleri anlaşılıyor. Durum ayrıca Bizans İmparatoruna da İstanbul'daki Balyos aracılığı ile iletilmişti.

Selânik'i teslim almak üzere Nikola Georgio ve Santo Venier, Venedik Senatosu tarafından temsilci olarak seçildiler⁴. 27 Temmuzda, Senato tarafından bu temsilcilere, Navplion'dan, Eğriboz, Tinos ve Mikonos Adalarından temin edilecek kadırgalar ve 200 piyade ile anlaşmalara uygun olarak Selânik'i teslim almaları ve birinin Türklerle giderek, eğer şehri kendileri teslim almasalardı, Despotun, onu başka Hıristiyanlara teslim edeceği ve kendilerinin Türklerle barış içinde yaşamak niyetinde olduklarını belirtmeleri emri verilmişti⁵. Aynı kararla, bunların Girit'ten 500 ballist ve 100 kadar da Eflâk ve diğer memleketlerden ücretli asker alabileceklerini öğreniyoruz. Ayrıca

340 not 2 (Cronica di tutta la provincia di Venezia, fol. 131'den naklen) ve Geschichte des Osmanischen Reiches c. I, s. 400. Başka bir vesikada ise böyle bir kayda rastlanmaz. Burada Notes et extraits ve Régestes'i Fransızcadan çeviren ve konu hakkında değerli görüşlerinden yararlandığım Prof. Dr. Şerif Baştav ile Iorga'nın GOR'unu Almandan çeviren Prof. Dr. Nusret Hızır'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

³ K. Sathas, Documents inédits relatifs à l'histoire de la Grèce au Moyen Age, Paris I, 1881, s. 133-134, 137-139'da bu vesikayı Lâtinçe olarak neşreder. (İlgili bölümleri Lâtinceden Rumcaya çeviren G. Kioutoutskas'a teşekkür etmeyi görev sayarım). Aynı vesikayı Mertzios s. 34-36 de Rumca olarak yayımlar. Bunlardan naklen Thiriet, Régestes, des Délibérations du Sénat de Venise Concernant la Roumanie, Paris, c. II, s. 202-206. Ayrıca bak. Iorga, GOR. c. I., s. 399. Vakkalopoulos, History of Thessaloniki, çev. T. F. Carnet, Thessaloniki, 1963, s. 65. Tsaras, Diigisis. s. 8.

⁴ 13 Temmuz 1423 tarihli Senato kararı. Yay. Mertzios, Mnimia. s. 36-37. Iorga, Notes, I, 340. Naklen Thiriet II, s. 206.

⁵ 27 Temmuz 1423 tarihli kararın neşri: Sathas Documents., 141-150. Mertzios, Mnimia. s. 37-40. Bunlardan naklen Thiriet, Regestes, II., s. 207-208.

Markos Evgenikos'un Monodias'ında Venediklilerin ücretli asker olarak Girit'lileri kullandıklarından bahs olunmaktadır⁶.

Morosini Kodeksine göre, 14 Eylül 1423'te S. Venier ve N. Giorgi, altı Venedik bir de İstanbul İmparatoru kadırgası ve birçok küçük silâhlı gemi ile Selânik limanına çıktılar⁷. Zancaruola ve Veniera kodekslerinde Selânik'in, çevresinin o zaman 6 mil olduğu, iyi bir mevkiye ve surlarla çevrili bulunduğu, 40'dan fazla kulesi olup, şehirde açıklıktan ölmekte olan 40.000 kişinin bulunduğu yazılıdır⁸. Morosini Kodeksine göre, Şehir, o zaman surların dışında karargâh kurmuş olan 5.000 Türk tarafından kuşatılmakta idi. Fakirlikten halkın nüfusunun çoğu şehirden kaçmış ve şehirde kalanların sayısının 20-25 bin civarında olduğu söylenmekte idi⁹. Bu sebepten Venedik hükümeti, derhal şehre buğday yardımına başladı¹⁰.

Selânik halkı ise, o zaman, Venedik ve Türk taraftarı olmak üzere ikiye ayrılmış bulunuyordu¹¹. Özellikle Venediklilerin, yapılan anlaşmaya bağlı kalmamaları ve gittikçe sertleşen tutumları yüzünden halk şehirden göç ediyor ve Türk yanlısı grup gittikçe kuvvetleniyordu.

Fil hastalığı çeken Selânik Despotu Andronikos, Morosini Kodeksine göre, Selânik'in Venedikliler tarafından alınmasından iki ay kadar sonra, Şehri kuşatan Türklerle anlaşarak bir komplo kurmuş¹², fakat bu durum Venedik idarecileri tarafından ortaya

⁶ Papadopulos-Kerameus, Markos Evgenikos, Hel. Fil. Sillogu, İst. 17 (1886), s. 53. Bu bibliyografyadan beni haberdar eden ve Fotokopisini sağlayan, ayrıca konu ile ilgili bazı sorunları kendisiyle tartışma imkânını veren Sayın J. Tsaras'a burada teşekkür ederim.

⁷ Olayların çağdaşı olan Morosini kodeksi için bak. Mertzios, Mnimia. s. 42-44. 16. yy'da yazıldığı tahmin edilen Zancaruola kodeksine göre, Selânik'e varış 10 Eylül, M. Sanuto da ise 19 Eylül olarak geçmektedir. (Mertzios, Mnimia. s. 43) Dukas ise s. 197 (Bonn) 10 kadırğa ile çıktığını yazar.

⁸ Mertzios, Mnimia. s. 41-44 Sathas., Documents. IV. s. XX not 2.

⁹ Morosini kodeksi (Mertzios, s. 43-44).

¹⁰ Morosini kodeksi (Mertzios, s. 42-44).

¹¹ J. Anagnostis, Diigisis peri tis telefteas Aloseos tis Thessalonikis (Selânik'in son zaptı Hakkında bir Tarih), Çev. M. Delilbaşı, Tarih Araştırmaları Dergisi, 1970-1974, C. VIII-XII, s. 30. Vakalopulos, Simvoli stin Historia tis Thessalonikis epi Venetokratias, Tomos Armenopulos, s. 133. Zinkeisen, Geschichte des Osmanischen Reiches in Europa, 1840, Hamburg, C. I, s. 554-555. Tsaras, Diigisis. s. 9.

¹² Morosini (Yay. Mertzios Mnimia, s. 95) de rastlanan bu kayıttan yararlanan Vakalopulos aynı eser, s. 134-136. bu görüşü savunur.

çıkarılınca, Andronikos ve komplonun diğer elebaşları yakalanmışlardır. Buradan Despot Andronikos, Navplion'a nakledilerek orada serbest bırakılmış, ve kardeşi II. Theodor'un memleketi olan Mora'nın Arkadya bölgesindeki Mantinia'ya gitmesine müsaade edilmiştir. Bir kaynağa göre, Despot burada ölmüştür; diğer bir kaynağa göre de, İstanbul'da Pantokrator manastırına çekilerek keşiş olur ve orada 4 Mart 1429 yılında ölür¹³.

1387-1389, 1394-1402 yılları arasında Türk idaresi altında bulunan ve Osmanlılara yılda 100.000 akçe ödeyen Selânik'in Venedik hâkimiyetine geçmesini, Şehri İslâm hukukuna göre kendi mülkü kabul eden Sultanın, kendi topraklarına bir tecavüz olarak sayması gayet tabii idi¹⁴. Sultan'ın, Edirne'de iken kendisi ile barış yapılmasını isteyen Venedik elçilerine vereceği cevap ise, bunun açık bir delilidir. Sultan Murad, elçilere: "Bu şehir babamdan kalma mülkümdür. Büyük babam Bayezid kendi kol kuvveti ile Romalılardan (Bizanslılardan) burasını zaptetti. Eğer oranın idaresi Romalıların elinde bulunsaydı, haksız olduğumu belki iddia edebilirlerdi. Siz ise İtalya'dan gelme Lâtinler olarak neden bu yerlere kadar ilerliyorsunuz? Hemen oradan çekiliniz yoksa süratle geliyorum" dedi¹⁵.

Daha sonra Sultan Murad, Selânik'i kuşattığı zaman Venedikliler, İmparatorun aracılığını istemişler ve İmparator Johannis de Nikolaos Honiatis ve Frangopulos'u, Sultan'a elçi olarak gönder-

¹³ Chalkokondyles (Yay. Darko, I, 193). "Andronikos Mora'ya kardeşinin yanına giderek Lakonya'nın Mantinia'sında oturdu. ve orada öldü". şeklinde yazar. Pseudo-Phrantzes (Grecu, s. 260). "(Andronikos) Peloponnesos'da Mantinia denilen bölgeye oğlu Johannes ile birlikte geldi... sonradan keşiş olarak İstanbulda Pantokrator denilen manastırda yerleşti. (s. 272) "O tarihte (1429) 4 Mart ...kaldığı Pantokrator manastırında öldü" şeklinde yazar. Hieraks Chronikon, Yay. Sathas, Meseoniki Vivliothiki, Venetia, 1872, I, s. 256 ve Ekthesis Chronikiye göre (Yay. Sathas, 1894, Venetia, VII., 560). Andronikos Ag. Oros'da bir manastıra çekilmiş ve orada ölmüştür. Ayrıca bak. J. Tsaras, La Fin Andronik Paléologue, Rev. des Et. Sud-Est-Europ, 3 (1965) 419-432.

¹⁴ H. İnalcık, Byzantium and the Origins of the Crisis of 1444 Under the Light of Turkish Sources, Actes du XIIe Congrès International d'Etudes Byzantines, II, Beograd, 1964 s. 159-165. ve İ. A. II. Murad Maddesi. Burada konu ile ilgili değerli görüşlerini esirgemeyen Prof. Dr. Halil İnalcık'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

¹⁵ Dukas (Bonn), s. 188-199. Dukas'tan naklen, Hammer, Devlet-i Osmaniye Tarihi (Atâ Bey trc.) c. II. s. 189. İ. H. Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, c. I., s. 409.

rerek şöyle demişti: “Bizim dostluk ve sevgimiz kaldıkça senin bizimkileri (toprakları) kuşatman doğru değildir”. Sultan da şu şekilde cevap verir: “Doğru söylüyorsunuz, eğer krala ait olsaydı ben herhangi bir girişimde bulunmazdım, eğer bulunmuş olsaydım, son verirdim. Fakat herkes, siz ve kardeşim Kral açıkca biliyorsunuz ki, Despot Bay Andronikos çoktan Selânik’i ve bütün çevresini kendi malı gibi Venediklilere sattı. Şimdi de buna (şehre) bizim ve sizin topraklarınız ortasında Venediklilerin hâkim olmasına izin vermem doğru değildir¹⁶”.

Selânik’ten sonra İstanbul’un da Venediklilere tesliminden çeken Osmanlılarla, Mustafa Çelebi ve küçük Mustafa Çelebi isyanlarının bir sonuç vermediğini gören Bizans İmparatoru arasında Cenevizlilerin aracılığı ile 22 Şubat 1424’de barış anlaşması imzalandı. Buna göre, İmparator, yıllık 300.000 akçe haraç vermeyi kabul ettikten başka, Misivri ve Terkos hisarları hariç olmak üzere 1402’den sonra almış olduğu Marmara, Ege ve Karadeniz kıyılarındaki yerleri de geri veriyordu¹⁷. Bu zamanda artık tamamen çökmekte olan Bizans İmparatorluğu, İstanbul, Terkos, Silivri, Misivri, Halkidikya, Selânik ve havalisi, Lamia ve İmparatorun kardeşleri tarafından bağımsız olarak yönetilen Mora Despotluğundan ibaret kalmıştı.

Selânik’i işgalden sonra Venedik Senatosu kararlarından, Türklerle barış isteyen grubun çoğunlukta olduğu görülmektedir¹⁸.

27 Temmuz 1423 tarihli Senato kararı ile temsilcilere verilen tavsiyeler üzerine, Selânik’e varışlarında bunlardan N. Giorgi, Kassandıra’yı muhafaza etmek, Hortiatis kalesini ve diğerlerini Türklerle vermek şartı ile Sultan’la görüşüp, barış yapmak için Edirne’ye gittiğinde, Venedik’in Selânik’e müdahalesine çok kızmış olan Sultan Murad tarafından derhal tutuklandı¹⁹. Bunun üzerine, Venedik senatosunun 17 Nisan 1424’te Amiral Pietro Loredano’ya verdiği emirnamede şöyle denilmektedir: N. Giorgi esir edilmiş olduğun-

¹⁶ Phrantzes (Bonn), s. 155-156. Sathas, VII, Meseoniki Vivliothikis. 560.

¹⁷ Dukas, (Bonn) s. 196.

¹⁸ Barış isteyen parti Tommaso Mocenigo, savaş isteyen parti, ise Francesco Foskari tarafından yönetiliyordu. Manfroni, La marina Veneziana Alla Difesa di Salonicco (1423-1430), Venetia, 1910, s. 5-6.

¹⁹ Sathas, Documents, I, s. 163-164. Mertzios, Mnimia, s. 45., Iorga, GOR, s. 400-401.

dan Selânik'e hareket ederek durum hakkında bilgi alıp halka cesaret verecek, kendi kuvvetlerine ilaveten Eğriboz, Tinos ve Mikonos kuvvetlerini de alarak Gelibolu'ya doğru ilerleyecek, eğer Sultan Selânik'e hücum ederse, Loredano da onların N. Giorgi'ye karşı giriştikleri hareketin karşılığı olarak Türk gemilerine saldıracaktı. Ayrıca Loredano, Sultanın adamları ile barış yapmak için de müzakerelere girişecek ve Selânik'in gelirlerinden yılda 1000-2000 altın duka teklif edecekti. Bunlardan başka, Karamanoğulları ile bir ittifak da yapabilecekti²⁰.

Senato, başka yazıları ile Selânik kumandanlarına, Selânik civarındaki köylerin, Hortiatis kalesinin Venediklilere geri verilmesi ve esir edilen elçinin serbest bırakılması şartı ile Türklerle barış yapmak ve paşalara bahşiş vermek için 5000 dukaya kadar masraf yetkisini veriyordu²¹.

Böylece 1423-1425, 1425-1430 tarihleri arasında iki safhada görülecek olan Osmanlı - Venedik savaşında her iki taraf da kendine müttefikler bulmaya çalışacaktı. İlk safhada Venedik, Eğriboz'da esir olarak bulunan İsmail adlı bir Osmanlı şehzadesinden yararlanmak ister. 5 Kasım 1423'de Senato, Negriponte (Eğriboz) kralının hizmetkârlarından birini vurmuş olan İsmail, eğer Osmanlı hanedanına mensup ise ve Türklerle yapılan görüşmelerde onlara yararlı olacaksa, hakkında kanunî işlem yapılmaması, yoksa gerekenin yapılması hususunda bir karar alır²². Ayrıca 17 Nisan 1424'te P. Loredano'ya verilen talimatda, Sultan'ı barışa zorlamak için İsmail, Anadolu veya Rumeli'de bırakılarak orada isyan çıkarmaya teşvik edilecekti.

1423-1425 yılları arasında Venedik'in müttefiki olarak Aydın İlini ele geçirip, Osmanlı tâbiliğine baş kaldırmak suretiyle çeşitli maceralara girişen Cüneyd Bey'i de görmekteyiz. Mustafa Çelebi ittifakını Aydın İlinin geri verilmesi umuduyla, Ulubat'da bozan Cüneyd Bey, İzmir'i merkez yaptıktan sonra tekrardan Osmanlı

²⁰ Mertzios, Mnimia s. 45. Iorga, Notes, I., 363-5., Thiriet, Régestes s. 215., Manfroni, aynı eser. s. 18-20.

²¹ Sathas, Documents, I., 163-164. (21 Mayıs 1424 tarihli karar), Mertzios, aynı eser, s. 45.

²² Sathas, Aynı eser, I., s. 158. Iorga, Notes, I., s. 349. Ayrıca Iorga, GOR, I, 400'de Sathas'dan naklen Eğriboz'da İsmail adlı bir Türkten bahseder.

kuvvetlerine karşı mücadeleye girişmiştir. Oruç ve Yahşi Bey'ler kumandasındaki ordu üzerine sevk edilince, Cüneyd, İpsili (İzmir'in karşısında) kalesine çekilmiş ve Venediklilere yardım için başvurmuştur. 28 Haziran 1424 tarihli Senato kararından öğrendiğimize göre, Cüneyd Bey, Venedik'e, İpsili'den satın almış olduğu 3000 atlı ve Mustafa'nın oğlu ile birlikte Selânik'e götürülmesi karşılığında Gelibolu gümrük gelirlerinin yarısıyla, Selânik ve havalisini ve ayrıca da kendisine verilecek 4-5 kadirganın herbiri için 1000 duka teklif eder²³. Venedik ise, donanmasının Çanakkale boğazında kalmasını zorunlu görüp, böyle bir seyahat zaman kaybına sebep olacağından, ayrıca da fazla güvenmedikleri Cüneyd'in Selânik'te gözükmelerini istemediklerinden ve hâlâ da Sultanla bir anlaşma yapmayı umduklarından, o zaman için, Cüneyd'in önerisini kabul etmezler²⁴. 1425'te ise Sultan Murad, Cüneyd Beyi kesin olarak ortadan kaldırmaya karar verip, Hamza Bey kumandasında ordu sevk edince, yine İpsili kalesine sığınan Cüneyd Bey, hem Venediklilerden hem de Karamanlılardan yardım istemişti. 2 Mart 1425 tarihli Senato kararı ile, o zaman Venedik Amirali F. Michiel'e verilen talimatda, Cüneyd Bey ile anlaşarak onu Selânik'e götürme emri verildiyse de, II. Murad'ın, Cenevizlilerle anlaşması üzerine deniz tarafından kuşatılan Cüneyd Bey, yakalanarak ailesi ile birlikte başı vuruldu²⁵.

Venedik, diğer taraftan Karamanoğulları, Eflâk ve Macaristan ile de ittifak hazırlıklarına girişerek, 11 Ekim 1426'da Macar Kralı Sigismund ile 5 yıllık bir anlaşma imzaladı. Buna göre; Venedik, Macarların Türklere karşı yaptığı seferlerde 2 ay önceden kendisine haber verilmesi şartıyla yardım gönderecek ve ayrıca Macar Kralına kadirga inşasına yarayan ustalarla 50.000 duka altın verecekti²⁶. 1421'den beri savaş halinde olduğu Sırp Despotu Stefan Lazareviç ile de Venedik, 1423'de bir anlaşma yaptı ve bu anlaşmayı 1426'da kesin olarak onayladı²⁷.

²³ Iorga, GOR, I, 401.

²⁴ Sathas, Documents I, 171-174. Thiriet, Régestes II., 219-220. Manfroni, La Marina. s. 20-21.

²⁵ Cüneyd Bey için bak. Akın, Himmet, Aydınöğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma, İstanbul, 1968. s. 64-83.

²⁶ Iorga, Notes, I., 417-418.

²⁷ H. İnalçık, İ. A. II. Murad Mad.

Bu sırada II. Murad'ın, Rumeli'de izlediği politika kısaca özetlenecek olursa; Balkanlarda en kuvvetli rakip olan Macaristan, hem Macar kralı hem Alman imparatoru ünvanını taşıyan Sigismund (1386-1437) idaresinde İstanbul'a kadar, İslav ve Romen ülkeleri üzerinde hâkimiyet kurmak istemekte ve 1418'den beri de Osmanlılarla ayrı ayrı voyvodaları desteklemek suretiyle mücadele halinde bulunmaktaydı. 1424'te Osmanlı uç kuvvetleri Eflâk üzerine şiddetli akın yapınca Eflâk beyi itaatını sunup, yıllık vergisini ödemek suretiyle barış istedi²⁸. Osmanlıların giriştikleri bu harekâta karşılık Sigismund, Orsova'ya gelmişse de Osmanlılar, 1426 da Eflâk Beyi ve Macar kumandanını bozguna uğratmış, II. Murad, Vidin'den Tuna'yı aşarak Macarlara ağır kayıplar verdirmişti²⁹.

Osmanlı uyruğunda olup, vergi ödeyen Sırbistan'ın ise, Venedik ile bir anlaşma yapması ve Despotun Osmanlılardan ziyade Macar kiralının her yıl yanına gitmek suretiyle Macaristan'a meyletmesi nedeniyle, II. Murad buraya bir ordu göndererek Alacahisar'a kadar yağma ettirdi. Despot ise derhal barış isteyerek Alacahisar'a kadar olan yerler ile tekrar her yıl haraç vermeyi taahhüt etti³⁰.

1427'de Despot Stefan Lazaraviç'in ölümünden sonra Sırbistan veraseti üzerinde Osmanlı - Macar mücadelesi tekrar şiddetlendi. Çünkü Stefan Lazaraviç, ölümünden önce 1426 yılında, Macar kralı Sigismund ile Tata Anlaşmasını imzalamıştı. Bu anlaşmaya göre; yeğeni Georg Brankoviç'in Sırbistandaki veraseti tanınacak, Macaristan'da diyet azaları arasına dahil edilecek, dolayısıyla G. Brankoviç'in Macar hâkimiyeti altında güvenliği sağlanacaktı. Buna karşılık, Macaristan'a, Güğercinlik ve Belgrat'ın da bulunduğu bazı önemli kaleler geri verilecekti³¹. Tata anlaşmasına göre Sigismund Belgrad'ı işgal edince, Osmanlı kuvvetleri önemli bir mevkide bulunan Güğercinlik ve Macar adasını aldılar. Macar kralı Güğercinlik'i kuşattıysa da Sinan Bey kumandasında Osmanlı ordusuna yenilerek kaçtı. Yeni Despot G. Brankoviç (Vilkoğlu) yılda 50.000 duka vermeyi ve eskisi gibi Osmanlı ordusuna asker gön-

²⁸ Iorga, GOR, I., İ. H. Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, I., 238-239, 398.

²⁹ H. İnalçık, İ. A. Murad II. Mad. C. VIII, 1959.

³⁰ H. İnalçık, İ. A. Murad II. Mad.

³¹ F. Pesty, Brankovicks György, Budapest, 1877, s. 3-6. Jirecek, Geschichte der Serben, Gotha, 1918, II, s. 165.

dermeye söz verdi. Eflâk'ta tekrar üstün gelen Osmanlılar, 1428'de Macar kralı ile de bir mütareke imzaladılar³².

Böylece Sultan Murad, Selânik meselesi yüzünden Venedikle savaş halinde bulunduğu sürece Balkanlarda istikrarı sağlamayı başarmıştır. Doğu'da ise Karakoyunlu Devletini 1420'de bozguna uğratmış, Anadolu ve Batı İran'da babası Timur zamanındaki durumu kurmak niyetinde olan Şahruh tehlikesi ise, II. Murad'ın, Selânik'e karşı derhal harekete geçmesini engelliyen sebeplerden biri olmuştur. Diğer taraftan, Kıbrıs Kralı Janus vasıtası ile Venedik'in Giovanni Loranzo adında bir elçi göndermek suretiyle anlaşma yaptıkları Karamanoğulları başta olmak üzere, diğer Anadolu beylikleri ile de uğraşmak zorunda kalması II. Murad'ı geciktirmeye yol açan sebeplerdendi³³.

Osmanlı - Venedik savaşına gelince, 1424'te Gelibolu sularına gitmiş olan Loredano, burada 3 Türk kalyonunun şiddetli mukavemeti ile karşılaştığından hiç bir başarı elde edemiyerek geri dönmüştü³⁴.

Bu arada Venedik Senatosu, 19 Mayıs 1424'te, Selânik'li iki idareci N. Giorgi ve S. Venier'in yerlerine Bernardo Loredano ve Jacopo Dandolo'yu Selânik idarecisi olarak seçti. Bu kumandanların daha önceden tespit edilmiş olan şartları tamamen ihlal etmeye başladıklarını, 7 Temmuz 1425'te Selânik halkının Venedik'e gönderdiği üç kişilik elçilik heyeti ile ilettiği isteklerden anlaşılmaktadır³⁵. Birinci istekte S. Venier ve N. Giorgi'nin kabul ettikleri anlaşmanın tanınması, ikinci istekte, "Selânik için önemli bir mevkide bulunan ve şehir için hayvan, kereste, buğday, şarap, bal, reçine v. b. gibi maddeler elde edilen Kassandra'nın surlarla çevrilmesi ve şayet Mustafa'nın o bölgenin (Kassandra'nın) Beyi yapılması istenirse, bu, şehrimizin kurtuluşu olacağından, adamlarını alıp o bölgeye

³² H. İncelik, İ. A. Murad II. Mad. ve İ. H. Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, I., 407.

³³ Iorga, GOR, I, 406. ve naklen H. İncelik, İ. A. Murad II. Mad.

³⁴ Iorga, GOR, I., 401.

³⁵ (Registro 55, ff. 139-142) bu istekleri Mertzius aynı eserde tam olarak yayınlamıştır, s. 46-60. Iorga, Notes, I., 398-399. Thiriet, Régestes, II., 229-230. da kısaltılmış olarak verilir.

⁴¹ Zinkeisen, GOR, I., 554.

⁴² Vakalopoulos, Historia tis Makedonias, Thessaloniki, 1969, s. 79-80.

⁴³ Mertzius, Mnimia., s. 62 (Reg. IX, yap. 24).

⁴⁴ Mertzius, Mnimia., s. 62. Iorga, Notes, I. 407.

⁴⁵ Vakalopoulos, aynı eser. s. 80.

⁴⁶ Manfroni, La Marina., s. 32-34 ve naklen, Vakalopoulos, aynı eser, s. 81-82. Iorga, Notes, I., 400-401. Iorga, GOR, 402.

⁴⁷ Mertzius, Mnimia, (Reg. 55, yap. 158 s. 63) Thiriet, Régestes, II., 231.

⁴⁸ Mertzius, Mnimia. (Reg. 55, yap. 161) s. 63. Thiriet, aynı eser, s. 231.

mevzilenmesinin uygun olduğunu hatırlatırız” denilmektedir³⁶. Üçüncü istek, Selânik surlarının onarılması, dördüncü istekte de asiller ve şehrin muhafızları için yapılan yardımın artırılması istenmekte ve onların gece gündüz arzuya tetikte durup şehriniz Selâniği muhafaza ettikleri ve Türkler tarafına kaçan birçok asker gibi hareket etmedikleri otoritenize hatırlatırız denilmektedir. Diğer istekler arasında fakir halka her ay buğday dağıtımı, 12 asilden oluşan Selânik meclisinin tekrar çalışır hale gelmesi, halkın borçlarının hafifletilmesi ve bu borçlar yüzünden tutuklanmama ricaları yer almaktadır. Selânik halkının Senato tarafından o zaman kabul edilen isteklerinin pek çoğu gerçekleşmemiş, bu nedenle de 1429’da tekrardan bir elçilik heyeti Selânik’ten Venedik’e gönderilmiştir³⁷.

Yukarıda, Selânik halkının istekleri arasında gördüğümüz üzere Venedikliler, Şehzade Mustafa, Cüneyd Bey ve İsmail’den sonra Sultan Bayezid’in oğlu sandıkları bir düzme Mustafa’yı Selânik’te sahneye çıkartarak ondan yararlanmayı istemişlerdi. Venedik, şimdi sadece Selânik’i değil, Kassandra’yı da istiyor ve Sultana sadece Selânik’ten tuz elde etme hakkını tanıyordu³⁸. 16 Haziran 1425 tarihli Morosini Kodeksinde “Mustafa’nın çadırlarını Selânik surlarının dışına kurduğunu, Türkiye’den birçok Türk’ün saygılarını sunmak için huzuruna geldiğini çok fazla taraftarı olmakla beraber Bayezid’in oğlu olduğundan birçok Türk kendisini gerçek otorite olduğunu zannediyor” denilmektedir³⁹.

Mart ayında Türkler, Koron ve Modon’u yağma ederek büyük ganimetler ele geçirdiler. Girit de buralara para ve buğday yardımı sağladı⁴⁰. Temmuz 1425’te Mustafa’nın da işbirliği yaptığı Venedik ile Osmanlılar arasında gerçek savaş patlak verdi. Venedik Amirali Michiel, ulaşımı kesilmiş Selânik için Venedik’in doğu sömürgeleri ile deniz ulaşımını sağlıyan ve aynı zamanda Selânik’i kuşatmak için Türklere dayanak noktası teşkil eden Kassandrayı

³⁶ Mertziş, Mnimia., s. 48 not birde buradaki Mustafa’yı Bayezid’in oğlu olan ve 1422’de ölen Düzme Mustafa ile karıştırmıştır. Sahte Mustafa için bak. H. İnalçık Murad II. İ. A., Iorga, Revue historique du sud-est europeen 10 (1933), 12-13.

³⁷ Vakalopoulos, A History of Thesaloniki, s. 67.

³⁸ Iorga, GOR, I., 402.

³⁹ Mertziş, Mnimia. s., 63-64 (Morosini kodeski, 549. yaprak).

⁴⁰ Iorga, Notes, I., 394-395.

zaptetti⁴¹. Bunu takiben Kassandra'nın karşısında bulunan ve Turahan Bey'in nüfuz mıntikasına dahil olan Plâtamon kalesi zaptedilerek, savunmada olan Türk askerleri teslim olmak istemediğinden kale ateşe verildi ve 100 kadar Türk yanarak şehit oldu. Birçokları ise kaleden denize atılarak boğuldular⁴². 23 Temmuz 1425 tarihli Senato kararında, Amirale: "Derhal Kassandra'nın surla çevrilip tahkim edilmesi, şayet bu zaman zarfında barış yapılmazsa Mustafa'nın daha fazla rahatlığı ve Türklerin kendisine daha kolay itaat etmeleri için, Kassandra'nın bu bölgesine çekilmesini kabul ediyoruz" denilmektedir⁴³. Ayrıca 3 Eylül 1425 tarihli Senato kararında, Venedik Amiralinin barış için Turahan Bey ile öngörüşmelerde bulunduğu ve bunun Senato tarafından övgüyle karşılandığı, ayrıca Turahan Bey'e tuz gelirlerinden yılda 20.000 akçe verileceğine dair yapılan vaadin uygun bulunduğu kayıtlıdır⁴⁴. O zaman veya kısa bir süre sonra Venedikliler Platamon kalesini terk ettiler⁴⁵.

Amiral Michiel, 10 kadirga ile Selânik'ten kıyı boyunca hareket ederek, 400 Türk askeri tarafından korunmakta olan Kavala (Hristoupolis) ya geldi. Şiddetli bir hücumla kale kumandanı İsmail Bey 41 askeri ile öldürüldü. Balaban Bey, oğlu İshak ve Barak ile birlikte 30 kişi de esir olarak alındılar. Michiel, Kaleye Dolfın idaresinde 80 kişilik bir kuvvet bırakarak geri çekildi. Bu arada sahte Mustafa da Hortiati kalesini ele geçirmişti. Temmuz ayında ise Türkler 10.000 kişilik bir kuvvetle Kavala'yı geri aldılar⁴⁶.

Bu arada Venedik senatosu, Selânik ve Kassandra'ya büyük kadirgalarla 200 piyade daha göndermeye karar verip, kumandanlara da orada 4 kadirga bırakma yetkisi verdi⁴⁷.

3 Eylül 1425 tarihli Senato kararından, Selânik'ten bir çıkış yapan Mustafa ve Amiralin esir edilme tehlikesi geçirdiklerini öğreniyoruz⁴⁸. Kışın Selânik, Türkler tarafından sıkı bir muhasara

⁴¹ Zinkeisen, GOR, I., 554.

⁴² Vakalopoulos, Historia tis Makedonias, Thessaloniki, 1969, s. 79-80.

⁴³ Mertzius, Mnimia., s. 62 (Reg. IX, yap. 24).

⁴⁴ Mertzius, Mnimia., s. 62. Iorga, Notes, I. 407.

⁴⁵ Vakalopoulos, aynı eser. s. 80.

⁴⁶ Manfroni, La Marina., s. 32-34 ve naklen, Vakalopoulos, aynı eser, s. 81-82. Iorga, Notes, I., 400-401. Iorga, GOR, 402.

⁴⁷ Mertzius, Mnimia, (Reg. 55, yap. 158 s. 63) Thiriet, Régestes, II., 231.

⁴⁸ Mertzius, Mnimia. (Reg. 55, yap. 161) s. 63. Thiriet, aynı eser, s. 231.

altında tutuldu. Şehir halkı ise açlıktan kırılmakta idi. Halkın beslenmesi için buğday sağlamak Venedik için ciddi bir sorundu. Bunun için sık sık Venedik senatosundan (29 Aralık 1425, 22 Temmuz 1426, 22 Temmuz 1427, 28 Şubat 1427, 30 Aralık 1427 ve 2 Mart 1430) Selânik için, başta Girit idaresi olmak üzere, Eğriboz ve diğer sömürgelerinden buğday ve erzak yardımı sağlanması için kararlar çıktığı bilinmektedir⁴⁹. Selânik'in uzun müddet dayanmasında bu Venedik sömürgelerinden yapılan yardımın rolü büyük olmuştur.

1425'te Türk gemileri Mora yarımadasını yıkıp yağma ettikten sonra, ertesi yıl ilkbaharda Eğriboz, Koron ve Modon'a da akınlarda bulundular; ve Arnavutlukta'da Venedik'e ait Draç kuşatıldı⁵⁰.

14 Mayıs 1426 tarihli Morosini kodeksinde, 30.000 Türk'ün Selânik'i kuşattığını, surlarda 700 ballistis bulunduğunu, limanda bulunan 5 Venedik kadırgası ve Mustafa'nın da yardımcıları sayesinde bu hücumun önlendiği, Türklerin 2000 den fazla ölü verdikten sonra muhasarayı bırakarak uzaklaştıkları kayıtlıdır⁵¹.

Bu arada Venedik'in bütün çabası Selânik'teki hâkimiyetinin hukukî durumunu Sultan'a tanıtmaktı. Bu nedenle, 1426'da Amiral F. Michiel, Gelibolu Subaşı Halil Bey ile bir ön anlaşma imzaladı. Bu anlaşmaya göre : 1— Selânik ve Kassandra Venedik'e ait olmak üzere Sultan sadece tuz gelirlerinden faydalanabilecek; 2— Şehrin gelirlerinden her yıl Sultana 100.000 akçe ödenecek ve ayrıca ileri gelenlere yılda on ile yirmi bin akçe verilecek; 3— Şehirde sadece Türkler arasındaki anlaşmazlıklara bakmak üzere bir kadı bulunacak; 4— Her iki tarafın kaçak esirleri geri verilecek 5— Ticaretin serbestçe yapılabilmesi için şehrin kapıları açık bulunacaktı⁵². Fakat bu barış anlaşması imzalanmadığı gibi, Fadin Michiel tarafından anlaşmayı imzalamak için gönderilen noter Ioannis de Bozizio, Sultan tarafından tutuklandı⁵³.

⁴⁹ Mertziös, Mnimia., s. 64-65.

⁵⁰ Iorga GOR., I., 403. H. İnalçık, İ. A., Murad II. Mad.

⁵¹ Morosini kodeksi, 657. yap. Mertziös, Mnimia. s. 64 ve naklen Vakalopoulos A History of Thessaloniki, s. 67.

⁵² Mertziös, Mnimia., s. 67-68. Iorga, Notes, I, 417-418. Thiriet, Régestes, 234-235.

⁵³ Mertziös, Mnimia. s. 69.

Sultanın, barış anlaşmasını imzalamayı red etmesi yüzünden, 12 Temmuz 1426 tarihli kararla Senato tarafından, Amiral Andrea Mocenigo'ya, eldeki bütün kadırgalarla Selânik'e gitmesi ve orada halkın maneviyatını kuvvetlendirmesi, ayrıca Sultanla bir anlaşma yapmaya çalışması ve bu nedenle Sultanı ikna için Hortiatis kalesi ile Kassandra'nın da Türklerin hâkimiyetine geçmesine müsaade edecekleri ve yıllık vergiyi 150.000 akçe yani 3000 dukaya çıkarabileceklerini ve sulhu başarmak için de Mocenigo'nun Çanakkale boğazına giderek orada Türk gemilerinin geçişine engel olması bildirildi; ve ayrıca Bozizio ve diğer Venedikli esirler ile değiştirilmek üzere Selânik'te rehin olan 3 Türk'ü de beraberinde alacaktı ⁵⁴.

Bu şartlar Mocenigo ile Gelibolu subaşı Saruca tarafından görüşülüp kabul edildi. Bunları Sultanın temsilcileri İbrahim Paşa, Mehmet Ağa ve Sinan Bey de onayladılar. Fakat 27 Temmuz 1427 tarihli kararla, Sultan ile barışı imzalamak üzere gönderilen Benedetto Aymo, bu anlaşmayı kabul ettirmeden Venedik'e geri döndü ⁵⁵.

Bu arada 50 kadar gemisi bulunan Osmanlı donanması, oldukça kuvvetlenmişti. 1428'de iki Venedik ticaret gemisi Gelibolu açıklarında batırılarak Girit, Eğriboz, Koron ve Modon'a şiddetli akınlarda bulunuldu ⁵⁶.

Venedik'in ise bütün amacı Sultan ile barışı gerçekleştirmektir. Bu amaçla, bu defa da 31 Ağustos 1428 tarihli kararla Jacobo Dandolo, armağanlarla II. Murad'ın yanına gönderildi. Yine aynı şartlar ileri sürülmekte fakat para miktarı 150.000 akçe yerine 300.000 akçeye çıkarılmakta, İbrahim, Mehmet, Sinan Bey'ler ve diğer ileri gelenlere bir defaya mahsus olmak üzere, 10.000 dukaya kadar para vaat edilmekteydi. Ayrıca Çanakkale'de de ele geçirilen iki geminin geri verilmesi istenecekti ⁵⁷. Fakat Dandolo da zengin hediyelerle Sultanın huzuruna çıkınca, Sultan ona : "Bana şehrim Selânik'i teslim etmeğe yetkin var mı?" diye sert bir dille sorduğunda Dandolo cevap vermedi ve Sultanın emri ile hapse atıldı. Az bir zaman sonra da orada öldü ⁵⁸.

⁵⁴ Mertzios, Mnimia, s. 69, Sathas, Documents I, 182-186. Thiriet, Régestes II, 245.

⁵⁵ Mertzios, Mnimia. s. 70.

⁵⁶ Iorga, GOR, I, 404, 406.

⁵⁷ Mertzios, Mnimia. s. 70-71, Thiriet, aynı eser, II, 253-254.

⁵⁸ Mertzios, Mnimia. s. 71.

Selânik halkı, ticaretlerini Türklerin devamlı abluka etmesi yüzünden bir yandan açlıktan kırılıyor, diğer taraftan Türk tarafı grubun çoğalması neticesi olarak Venediklilerin artan zulüm ve baskısı altında eziliyordu. Bu nedenle halk, 1423'teki anlaşmayı Venedik'e hatırlatmak için, 14 Temmuz 1429'da bir elçilik heyetini Venedik şehrine yolladı. İleri sürülen istekler o zaman Selânik halkının ne kadar çaresizlik içerisinde bulunduğunu göstermesi bakımından ilgi çekicidir. I. istekte : "Otoriteniz yapılan anlaşmalara sadık kalmalı ve bilhassa herkes istediği zaman sahip oldukları mal ve mülkleri satmak veya teslim etmek suretiyle, istedikleri yere gitmekte serbest olmalıdır" denilmektedir. Bundan da anlaşılacağı üzere, Venedikli idareciler açlıktan kırılmakta olan halkın şehri terk etmelerine de engel olmaktaydılar. Diğer istekler arasında, çok güç şartlar altında bulunan halka buğday sağlanması, asil ve askerlerin maaşlarının artırılması, Kassandra mevkiinin tahkim edilmesi istenmekte ve "Eğer bizim söylediğimiz zaman bu yapılmış olsaydı, şehir bugünkü durumunda olmayacak, Türkiye veya başka yerde bulunan bizimkiler Kassandra'da bulunacak ve Türkün yanındolar geriler geleceklerdi" denilmektedir. Bu açıklamadan, 1425 Temmuz ayında gönderilen elçilik heyetinin isteklerine rağmen Kassandra'nın iyi tahkim edilmediği ve çaresizlik içinde olan pek çok Selânik'linin de Türkler tarafına kaçtuklarını öğreniyoruz. Diğer bir istek ise, kalede ballistlerin çok az kaldığı ve birçoklarının kaçarak Türklerin tarafına geçtikleri ve bu nedenle Venedikten ballist ve piyade askeri istendiği şeklindedir. Başka bir istekte, idarecilerin halktan çok vergi kesmelerinin önlenmesi talep edilir. 13. istektede ise "keşiş ve papazların hapsedilmemeleri, askerlerin hizmetinde olup içerisinde yaşadıkları bilhassa surların yanındaki manastırlar düzeltilmeli, içerlerine fahişeler sokarak, Tanrının evlerini iğrenç mesken ve ahlâk bozucu yer haline getirilmesi gibi olayların cereyan etmemesini istiyoruz" denmektedir. Bu madde de Venedik aleyhtarı halkın neden çoğalmakta olduğunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Tümü 31 madde olan bu istekler, Selânik halkının istek ve ihtiyaçlarının Venedik'e bildirilmesi idi⁵⁹.

Haziran 1429 tarihinde Pavlos Contarini ve Andreas Donato, Senato tarafından Selânik'in yeni idarecileri olarak seçildiler.

⁵⁹ Mertziös, Mnimia. s. 72-87 de 14 Temmuz 1429 tarihli kararın tam metni verilir. Thiriet, aynı eser, 263-264, özet olarak verilir.

10 Mayıs 1429 tarihli Senato kararından da, Mustafa'nın, Sultan Murad'ın askerlerinden bir kısmını ayartması mümkün olabileceğinden, onun idaresi altına Türk esirleri verilmesi hakkında bir karar alındığını öğreniyoruz⁶⁰. Aynı yıl Venedik, savaşı şiddetlen-dirmeye karar verdi. Ağustos ayında Mocenigo, Gelibolu limanında Türk donanmasına hücum edip limanı kapayan manıayı kırdıysa da, savaştan bir sonuç alınamayacağını gören askerleri kendisine itaat edip savaşmadıkları için, bir sonuç alamadı ve Gelibolu karşısında beş gemi bırakarak geri çekildi⁶¹.

Anadolu ve Balkanlarda durumunu kuvvetlendiren ve Şahruh tehlikesinin de uzaklaşmasını fırsat bilen Sultan Murad, 1430 senesi Şubat ayında Selânik'in fethine karar vererek, Edirne'den Serez'e geldi. Bu arada Selânik Despotu Simeon'nun da ölmüş olması, Venedik baskısı altında ezilen halkın maneviyatını büsbütün bozmuştu.

26 Martta Sultan Murad, Anadolu Beylerbeyi Hamza ve Rumeli Beylerbeyi Sinan'ın kumanda ettiği Osmanlı ordusu ile şehrin önüne geldi. 28 Martta Venedikliler, bir habercinin 17 Martta Selânik limanına gelmiş olan üç kadırgayı Türklerin yakacağını haber vermesi üzerine, bunları korumak amacı ile surlarda bulunan okçularını geri çektiler. Selânikliler, Venediklilerin kaçtıklarını sandıklarından çoğu surları gece yarısı terkettiler⁶². Bu olay şehrin düşmesini daha da kolaylaştırdı.

Anagnostis'e göre Venedikliler, gemilerinden birini deniz muharebesi için hazırladılar ve kuşatmaya katılmak üzere Selânik açıklarına gelen Türk gemilerine engel oldular⁶³. Hoca Sadeddin de⁶⁴ muhasaraya katılmak üzere Selânik açıklarına gelen Türk gemilerine Venedik kadırgalarının engel olduğunu yazar⁶⁵. Ayrıca diğer Osmanlı kaynakları da Anagnostis'in verdiği bu bilgiyi doğrulamaktadırlar.

⁶⁰ Thiriet, Régestes, s. 259.

⁶¹ Manfroni, La Marina Veneziana, s. 51-54. Iorga, s. 406. H. İnalcık, İ. A. Murad II Mad.

⁶² Mertzios, Mnimia, s. 90, J. Anagnostis, Diigisis, Çev. M. Delilbaşı, Tarih Araştırmaları Dergisi, C. VIII-XII, s. 36.

⁶³ Anagnostis, aynı eser, s. 36.

⁶⁴ Tacü't-Tevarih, c. I, s. 344.

⁶⁵ Aşıkpaşazada, Tevarih-i Âl-i Osman, Giese neşri, s. 106. Neşri, Kitab-ı Cihannüma, yay. M. A. Köymen, F. R. Unat, C. II, s. 611. Behiştî, Tevarih-i Âl-i Osman, Brit. Muss. "Gelibolu'dan gemiler getirildiğini" yazarlar.

Kuşatmanın 4. günü kale Doğudan Batıya, Kuzeyden denize kadar sarılır ve Şehrin 29 Mart 1430 da zaptından sonra⁶⁶, Venedik Senatosu bir an önce Sultanla barış yapılabilmesi için Epir sahillerinde bulunan S. Morosiniye, Selânik'ten vazgeçerek müzakerelerin hızlandırılması için 29 Nisan 1430 da talimat verir⁶⁷.

Şahruh'un Âzerbeycan'da bulunduğu haberi gelmesi üzerine Senato, 28 Temmuzda S. Morosini'ye, Selânik ve diğer yerleri geri almasını, başaramadığı takdirde Sultan Murad ile barış yapmayı denemesi için talimat gönderdi⁶⁸. Bunun üzerine Morosini Gelibolu'ya gelerek Emîr Süleyman Burgazı denilen hisarda Osmanlılara ağır kayıplar verdirdi⁶⁹. Venedik donanmasının Boğazlarda Asya ile Avrupa arasındaki ulaşım engel olması üzerine, Hamza Bey ile birlikte Temmuz ayında Gelibolu'da hazırlıklarına başlanan barış antlaşması 4 Eylül'de Edirne'de imzalandı. Böylece 7 yıl süren Osmanlı - Venedik savaşının sonunda imzalanan bu antlaşmaya göre, birbirlerinin topraklarına zarar verilmemesi, karşılıklı güvenlik içinde serbest ticaret yapma, boğazlarda Türk gemilerinin serbestçe gidip gelmesi taahhüt altına alınıyor, Selânik ve civarında Osmanlı hâkimiyetinin tanınmasına karşılık, Venedik, 100 duka Lepanto ve 136 duka Arnavutlukdaki Scutari (İşkodra) ve Alexio kaleleri için haraç vermek suretiyle buradaki hâkimiyetini güvenlik altına almış oluyordu. Ayrıca İstanbul balyosu yılda ikiyüz duka altın gönderecekti⁷⁰.

⁶⁶ Selânik'in fethi ve sonra cereyan eden olaylar, görgü şahidi olan J. Anagnostis'in *Diigisis* adlı kroniğinde ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

⁶⁷ Thiriet, *Régestes*, II, s. 273.

⁶⁸ Thiriet, II, s. 278, Ayrıca bak. H. İnalçık, İ. A. Murad, II, Mad.

⁶⁹ Neşri, Yay. M. A. Köymen-F.R. Unat, 11, 612, Ayrıca bak. H. İnalçık Murad II Mad.

⁷⁰ Notes extraits'den naklen Iorga, GOR 409, d. n. 2. Martin Thomas, *Diplomotarium Veneto Levantium*, çev. Behçet Güçer, T. T. K. da yayınlanmamış eser.